

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja vsak dan, izvemši ponedeljke in dneve po praznikih, ter velja po pošti prejemati za avstro-ogerske dežele za celo leto 16 gld., za pol leta 8 gl., za četrt leta 4 gld. — Za Ljubljano brez pošiljanja na dom za celo leto 13 gld., za četrt leta 3 gld. 30 kr., za en mesec 1 gld. 10 kr. Za pošiljanje na dom se računa 10 kr. za mesec, 30 kr. za četrt leta. — Za tuje dežele toliko več, kolikor poština iznaša. — Za gospode učitelje na ljudskih šolah in za dijače velja znižana cena in sicer: Za Ljubljano za četrt leta 2 gld. 50 kr., po pošti prejemati za četrt leta 3 gld. — Za oznanila se plačuje od četiristopne petit-vrste 6 kr., če se oznanilo enkrat tiska, 5 kr., če se dvakrat, in 4 kr., če se tri- ali večkrat tiska.

Dopisi naj se izvole frankirati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo je v Ljubljani v Franc Kolmanovej hiši št. 3 „gledališka stolba“. Opravništvo, na katero naj se olagovolijo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila, t. j. administrativne reči, je v „Narodnej tiskarni“ v Kolmanovej hiši.

Govor slovenskega poslanca dr. J. Vošnjaka

v adresnej debati državnega zbora dne 30. oktobra.
(Po stenografskem zapisniku.)

„Gospôta moja! Ker je uže mnogo tako izvrstnih govornikov govorilo o predstojećem predmetu, mi je vsekako teško povedati kaj novega; samo ozir na volilce, ki so me sem poslali, in nadeja, da vendar iz nova nekoliko osvetlim obe adresi, sili me nekoliko besedij izpregovoriti.

„Ko se je leta 1873. prvi direktno voljeni državni zbor sešel v tej visokej hiši, so tudi zastopniki južno-slovanskega naroda prišli notri in se postavili na ustavna tla, nadejajoči se, da se bodo določbe ône iste ustave, katero je baš večina ône stranke ustvarila, v resnici tudi izvele.

„Ali akopram Jugoslovani v kompaktnej množini stanujejo od Mure in Drave do Jadranskega morja in na njegovih obalah, ipak se je na njihove narodnostne potrebe — priznati moram — žalibog malo ali celo nič oziralo. Niti v šoli, niti v uradu zadovoljilo se je njihovej zahtevi gledé materinega jezika in z njimi se je tako ravnalo, kakor da bi bili tu samo za to, da bi se jih germaniziralo; za to pa baš jeden odstavek v adresi večine radostno pozdravljajo ne samo Jugoslovani, nego vsi nemški narodje avstrijski. To je ôni odstavek, ki zahteva vestnega izvrševanja ter izvajanja državnih osnovnih zakonov v narodnostnem oziru. „Vestno izvrševanje državnih osnovnih zakonov poleg ravnopravnosti vseh narodov“, kakor pravom trdi adresa večine, „ne bode samo jedno najgotovejših sredstev, da se zagotovi ustavi jednako radostno priznanje vseh narodov“, ôno je po mojem

preverjenji jedina podloga, na katerej dospêmo vsi do sprave in sporazumljenja, in na katerej se more Avstrija uspešno razvijati.

„Nehčem tukaj navajati rekrimincij proti ustavovernej stranki, ker je v obče visoka zbornica vsled ostrih besedij z obeh strani uže itak razdražena, ampak potruditi se hočem kolikor mogoče objektivno želje in nazore tukaj naznaniti, kakor se mej jugoslovanskim prebivalstvom izražajo.

„Ustavoverna stranka bila bi se gotovo v večjem broji v to visoko zbornico povraila, ako ne bi bila ob času svojega gospodstva baš ônega člana 19., katerega je sama ustvarila, čisto pozabila. Člen 19 — to priznam — je v resnici teoretično priznanje narodnostnih pravic, in dolžni smo zahvale ustavovernej stranki, da ga je ustvarila. Žalibog, da je ostal ta člen zmirom samo mrtvo pismo. Nehčem soditi, da je ustavoverna stranka ta člen za to ustvarila, da ostane mrtva črka; ampak jaz mislim, da je gledé praktične izpeljave izhajala iz napačnega mnenja, da bode njen odličen položaj v carevini v nevarnosti, ako bi se ôni člen izvršil in bi se dala nemškemu narodom njihova narodna prava. V tem slučaju bi bil pristavek ustavoverne stranke popolnem neopravičen. Poudarjalo se je uže, da je nemška narodnost v tako odličnem položaji v državi in da jej je tako malo potreba za to položenje skrbeti, da bi jej v resnici nič ne stalo, ko bi dejansko uresničila člen 19.

„Morebiti je to oviral še jeden odnošaj; ne samo stranka, nego birokratstvo, ki se je vedlo kot del ustavoverne stranke, ki pa ima koncem samo ohranitev svoje birokratske vsemogočnosti pred očmi, to se je najbolj branilo člen 19. izvršiti.

„Velika napaka ustavoverne stranke je bila tedaj, ker je bila proti slovenskim narodom Avstrije tako protivna, včasih celo sovražna. Nje ne manjša napaka je bila, ker je skušala z vsemi sredstvi na podlogi njej ugodnega volilnega reda pridobiti si v vseh deželnih zborih nemško-liberalne večine. Oobito v kronovini Kranjskej, kjer vendar poleg 440.000 Slovencev biva samo 20.000 Kočevarjev in samo majheno število naseljenih nemških rodbin, osobito tam je bilo popolnem neopravdano početje, tudi tam narodno večino deželnega zbora potisniti v manjšino, kakor se je zgodilo to leta 1877. s znanimi čini pri volitvah, o katerih se je uže govorilo v tej visokej hiši.

„Adresa manjšine je nejasna baš v točki, ki govori o narodnostnej ravnopravnosti, da, odstavek o narodnej ravnopravnosti ima toliko pristavkov, da se mora iz njega razvideti, ka ônim možém, ki stojé za to adreso manjšine, nikakor nij resno z izvajanjem narodnostne ravnopravnosti. Ta odstavek se glasi (ôta): „Zbornica poslancev se niti nij obračala proč od neizogibnih terjatev državne potrebe, niti od opravičenih želj raznih narodnostij“ itd;

„Gospôta moja! roko na srce, ustavoverna stranka nij v minolih letih hotela slišati teh opravičenih želj. Da bi bila ôna drugače ravnala in svojo lastno ustavo izvele, dosegla bi bila ob volitvah drugačen izid, in možno da bi njeni kandidatje ne bili tako mnogoterno propali.

„Mi gotovo nehčemo boja, ker Jugoslovani nêmamo nikake agresivne tendencije zoper druge narodnosti, osobito pa ne zoper nemško narodnost. Ali čutiti se hočemo kot ravn-

Listek.

Pot v gornje strani.

Izpisek iz listov Stanko Vraza gospe Drag. Stauduarki, roj. Križmaničevej.

(Poslovenil Andrej Fr. Fêko nja.)

(Dalje.)

Dne 3. t. m. poslovivši se s tovarišem našim J. M—čem krenila sva iz Jurovega v Metnko, kder sva si najela voz za Novo mesto. Iz Metlike drži cesta navzgor. Tu sva se še jedenkrat ozrila, da tem klasiškim okolicam rečeva poslednji najin „ostani z Bogom“. Prekrasna dolina, katera se razprostira kakor pisana preproga po cesarskih tleh — po klasiškej tej zemlji! Izmej gorá, katere delajo okvir tej shki, pritaka zelena Kolpa, vijoča se simo tamo mej zelenimi livadami in njivami tako, da se večkrat zopet vrne skoro na ôno mesto, od koder je prišla, in zdi se, da tudi

ona čuti krasoto te doline ter polagoma teče in težko jo zapušča, kakor deva hiše materino, ki se često jokajoča ozira, kadar jo mora zapustiti. Ali menda Kolpa delajoča mejnik mej Hrvatsko in Kranjsko, posluša te čudne povesti ter jih z one strani pripoveda? Ima na nebu in na zemlji mnogo stvari, o katerih naša modrost niti ne sanja, pravi Shakespeare. Na potu prikazeta se nama dve osobi, kateri nama sta se zdeli, kakor da napovedujeta z z divno svojo obleko, ka prideva pred vrata novega sveta. Snideva se z dvema Uskokinjama, kateri sta nekaj na glavi nosili. Prašajočima ju: „Kod ako Bog da?“ odgovoriti nama: „S trebuhom za kruhom!“ In midva sva trkala uže zares na vrata novega sveta. Prišla sva namreč za trenotek v Hrast, vas, katera stoji dve uri voznega pota kraj ceste, držeče iz Metlike v Novo mesto. Vas ta razteza se s hišami svojimi na obeh straneh pota, in znamenita je po ljudstvu, katero tu prebiva. Z

leve strani stanujejo sami prvoseleci Kranjci, a z desne takozvani Uskoki kot najskrajnejša zapadna predstraža južnih teh naselnikov. Ko sva prišla v Hrast pred prvo krčmo od dobrega lica, skočivša z voza šla sva v sobo, da si naročiva obed. Tu nama takoj pristopita gospodar in gospodinja, v katerih povzrastu in obrazu spoznam Uskoško krv, ter mi se začneta klanjati in zgrabita me za roko, da mi jo poljubita, kajti po bradi mojej in tujej obleki sodeč imeli so me ti blagi ljudje za Vladiko ali vsaj za kakega Arhimandrita. Še le po tem, ko jima nijsem dovolil, da mi izkažeta toliko poštenje, nego v svetej ju nameri ustavim, odmaknila sta roke; stoprv tedaj jima so odprle se oči in priznala sta svojo zmoto. Ker je bila še tolsta ura do polu dne, poprosiva gospodarja, ne bi li nama dal sinka svojega Marka, da nama pokaže pot v Drage. V Dragah poiščeva popa (duhovnika) da od njega izveva nekaj o življenji in običajih

pravne državljane carevine; mi hočemo dobiti sredstev, da se bomo razvijali tako kakor druge narodnosti in sodelovali v skupno blagost državi. (Dobro! Dobro! na desnej.) Žalibog, te možnosti nam dosle niso dali. Uradni jezik je vseh pokrajinah, kjer prebivajo Slovenci, nemšk, tedaj prebivalcem na kmetih neumljiv. Celo v naših ljudskih šolah ovirajo iznarodovanjske tendencije dosežene pravega smotra ljudske šole. Naši učitelji za ljudske šole odgojujejo se na popolnem nemških učiteljskih izobraževališčih (Čujte! Čujte! na desnej) kjer si ne pridobé niti potrebnega znanja svojega materinega jezika, v katerem morajo potem detco v ljudskih šolah poučevati. (Klici na desnej: Čujte! Čujte!)

„Gospoda! Vi sami priznate, da nij preveč zahtevano, ako zahtevamo, da naj se vsaj narodno šolo pri tem pustijo, v kar je prav za prav ustvarjena, da daje namreč narodu višjo omiko in odgojeva šolsko mladino v moralnem in verskem oziru. Priznali boste, da nij ne opravičeno, ako zahtevamo, da se našemu jeziku dá tudi v srednjih šolah potrebnega prostora. Kajti, ako naši učenci, ki izstopijo iz ljudske šole z nezadostnim znanjem ali popolnim neznanjem nemškega jezika, ob vstopu v prvi razred srednjih šol na mah stojé čisto nemškemu pouku nasproti, tedaj gotovo ne morejo primerno napredovati in srednja šola je kmetškemu stanu deloma ali popolnem zaprta.

„Mi nikakor ne zahtevamo, da bi se nemški jezik iz takih slovenskih srednjih šol izključil; nasprotno! Ker živimo v vednej dotiki in vednem občenju z Nemci, želimo, da se učenci na srednjih šolah popolnem priučé nemškega jezika. Ta naj bode početkom učni predmet, v višjih razredih učni jezik, tako, da bi bili učenci ob izstopu iz srednje šole popolnem zmožni nemškega jezika.

„Se vé, da tudi želimo, da bi se nazaj poseglo po gimnazijskeji uredbi od leta 1851., da bi učenci srednjih šol imeli priliko, pri lastiti si srbsko-hrvatskega jezika, ker se bode vendar na pouk živih jezikov moralo polagati večjo važnost, nego se je dosle zgodilo. Po zasedenji Bosne in Hercegovine imamo za našo mladino široko polje, in največje koristi bilo bi zánjo, ako si srbsko-hrvatskega jezika tolikanj prilasti, da bi se

je moglo kot uradnike ali učitelje porabiti v teh od Avstrije zasedenih pokrajinah“. (Dobro! na desnej.)

(Konec prih.)

Ali je treba nemščine po kranjskih ljudskih šolah?

(Dopis z Dolenjskega.)

Iz časnikov sem zvedel, da je kranjski deželni odbor v sedanjih kritičnih časih, ko se prebivalcem Kranjske nič posebno dobro ne godi, (spominjam na živinsko kugo, na slabo letino na Notranjskem i. dr.), za koristno in menda času — primerno (!) spoznal, c. kr. deželnemu šolskemu svetu nasvetovati, da bi on nemščino upeljal v vse kranjske (t. j. slovenske) večrazredne ljudske šole. „Tagblatt“ je tega koraka prav vesel, in pravi, da bode o njem uže še spregovoril besedo, t. j. motiviral ga, da bi laglje prodrl na merodajnem mestu. —

Ne vem, kako naj bi pisal o tem sklepu sl. kranjskega deželnega odbora v sedanjih časih, pri sedanjem političnem položaji, ne vem, ali bi smatral to izjavo avtonomne (!) korporacije kranjske dežele za — ironijo, ali za resno nagajanje, ali za koristno naredbo v pospeševanje kulture mej kranjsko mladino! Mogoče, da se s takim sklepom — živinska kuga iz dežele prežene, ka-li? Mogoče pa, da je odgovor na politiko sedanje vlade, ki hoče sporazumljenje dognati mej strankami in narodi. Po tem takem imajo prav kranjski prusofili, da rekó: Mi nehčemo dati miru tukajšnjemu slovenskemu jeziku, umakne naj se kulturnemu jeziku nemškemu tudi v večrazrednih ljudskih šolah. Morebiti pa delam krivico sklepu imenovane korporacije, morebiti se nijso hoteli gospodje deželni odborniki niti šaliti, niti nagajati spravljivim možem, nego računili so morda tako: Kranjska dežela je precej revna, da si po naravskih lastnostih precej obdarjena. Revna je le vsled velikih davkov in vsled premalega izobraženja in premajhene moralne moči, kar je ravno materijalne in duševne revščini uzrok. Dolenjec na pr. ima neizmerno rodovitne grunte, ali tare ga nevednost v gospodarstvu, neštedljivost, silni davki ter lastna lahkomišljenost. Kako torej temu v okom priti? „Poglejmo si Nemce“, mislil si je morda deželni odbor, to so vam materijalno boljše podstavljeno ljudstvo, to so bolj varčni gospodarji, umnejši kmetovalci, in vsled obilo nemških ljudskih in dru-

gih šol tudi izobraženejši. Dajmo torej — tako so si morebiti mislili — tudi naše šole nemškim šolam vsaj prispodobiti, ker čisto pomemčiti se ne dajo, dokler naš slovenski kmet le slovenske otroke v šolo pošilja. V jedno-razredne šole nemščino vpeljavati, to se jim je še neprimerno zdelo, tudi bi bili potem preveliko hvalo želi od ljubljanskega „Tagblatt“. Pa saj je dosta večrazrednih šol na Kranjskem uže, morebiti uže okoli 70—80; saj je precej štirirazrednic, kjer se nemščini uže toliko ur odločuje, kakor nobenemu drugemu predmetu. V nekaterih trirazrednicah pa še nič nemščine nij in v dvorazrednicah tudi ne, torej skušajmo — tako so menda ugibali — da osrečimo slovensko mladino s tem, da se vsaj nemške črke poznovati nauči. Če se tudi ubogi kmetški otroci, ki po uro daleč v šolo hodijo, po štiri, pet ali šest ur na teden bavijo z nemščino, to nič ne škodi. Težko se je sicer brati in pisati učiti tujege jezika, posebno za bitim dečkom, ali kaj se hoče, vsak začetek je težak. Izmej sto otrok se bode vsaj jeden v dvajsetih letih toliko izučil, da bode gladko nemški govoril, in ta bode potlej še hvalil nemško kulturo in — našo dobo v deželnem odboru!

Ali pa ne bode to šolskemu napredku in izobraženju slovenskega kranjskega ljudstva na škodo, da se pri učenju nemščine na slovenski materinski jezik ne bode moglo toliko ozirati? Ali ne bodo morda drugi predmetje v šoli vsled nemščine zanemarjeni? Kaj ne bo za računstvo, za kmetijstvo premalo časa ostajalo? Ali ne bo za odgojevanje mladine učitelju časa primanjkovalo?

Sedanji kranjski deželni odborniki so se ve da na vse to odgovarjali s samosvestno besedo: ne! — kajti kranjski laži-liberalci trobije zdaj sploh, ko se govori o sporazumljenju: ne, ne pa ne! Nehčejo torej miru in sprave, njih geslo je le boj! — Kdaj bode nam toliko let zatiranim Slovencem zmanjkalo potrpežljivosti?

Politični razgled.

Notranje dežele.

V Ljubljani 6. novembra.

Kdaj se bodo sešle *delegacije*, to nij še določeno. Glasi se pa, da bodo sklicane še ta mesec a skupaj ostale samo nekoliko dni, da bodo dovolile skušni budget začasno za prvo četrtletje prihodnjega leta. Prava se-

njegove črede. Popa nijsva našla doma, nego mater njegovo, pošteno starico, katera nama je rekla, da sin nij daleč od doma, pa da hoče poslati po njega. Mej tem sva šla v prvo bližnjo hišo prostega krajišnika Damjanoviča, da Uskoka vidiva tudi pri njegovem ognjišču. Dobri ti ljudje sprejeli so naji radostno. Gospodinja in hči Angelija takoj pohititi, da nama pripraviti čim pristojneje mesto, kamor bodeva séla; a ostali drobni otroci poskačejo kakor veverice kod katero, jedno na peč, drugo na klop okolo peči. Tu sva imela priliko, razvideti dober ta narod po telu in duši. Rast njegovo in obleko istina more videti vsak človek, kateremu je Bog dal oči; no, nama se je odprla tudi duša njegova, kajti imela sva k temu óni zlati ključ, kateri jedini odpira srce in dušo Slavjana, t. j. znala sva ž njim pogovarjati se v narodnem njegovem jeziku. Ko je gospodinja s hčerjo obrisala mizo in klopi okolo nje in uljudno naji po-

sadila za mizo, otide Angelija iz sobe, vračajoča se za trenotek s prtom, katerega pogrne pred nama na mizo. In ko midva, slu teča kam to meri, začneva se izgovarjati, da sva naročila obed v Hrstu, začne naji gospodinja prositi, da vzameva za dobro, s čemer je hiša bogata, a to na tak uljudni način, da moraš privoliti. A kaj hočeva midva? H-ša vidiva, da je siromašna, pa da jo midva še bolj olajšava? Nikakor. No, ko vidiš zopet zaskrbno lice gospodinje, katera se boji, da nama morebiti mrzi njena siromašna miza, a z druge strani zopet najplemeniteji izmij bogov staroslovenskih, kateri še tu vlada in kateri nama se more maščevati, ako onečastiva živi njegov oltar! Evo zopet razlogov, kateri so nama govorili: Privolita! Kaj hočeva? Ajdi dè, tu moreš otroke za trošek hiše obdariti. In tako privoliva. Gospodinji se zopet razvedri lice in začne naji z dovoljenjem ba na homerski način izpraševati: Od katerega

sva mesta? Od katerega roda in kolena? Kod potujeva? itd. Midva jej začneva pripovedati, da sva od daleč potnika in da obhajava beli svet, da vidiva in izpoznava dežele in narode, da preučavava jezike in običaje njihove in razne načine življenja; nad katerim (homerskim) odgovorom se zopet i ona začudi. Mej tem odpre dveri Angelija, prinese vilice, nože in hleba, a za trenotek poslé na krožniku nekoliko mehko kuhanih jajc, katera na mizo postavi: obed zares ubožen, a snažen in toliko srčno ponujen, no, nama bode dražji od mize, napolnene z nabogatejim in najizbranejim elom svetá

No komaj ko midva zakosiva, pride v sobo sluga, kateri naji poprosi v ime svojega gospodarja popa, da iteva k njemu na obed. Sedaj da vidiš gospodinjo, kako se razsrdi na suzo, kateri jej, rekla je, tira goste izpod strohe itd. No midva da ne razžalva ni jedne ni druge strani, pejeva jajca, dava, dokler se

sija delegacij da bode še le meseca februarja 1880.

Nekateri glasovi zaznamljajo grofa **Hohenwarta** za ministra notranjih stvari barona Helferta pa za naučnega ministra.

Dunajski „Vaterland“ piše o novem **dvakovskem** zakonu in drugih vladnih predlogih tako-le: „Na desni strani so mnogo-tero neprijetno zadeti zaradi tega, ker se boče od nje, ki velja ali bi vsaj morala veljati kot vladna stranka, sprejetja takega finančnega programa, kakršnega je v zadnjič razvijal finančnega ministerstva vodja. Dvomljivo je, da bi se dobila za nove davkovske predloge kakšna večina. Na drugi strani je pa zopet dvomljivo, je li da bode zavolj tega nastalo kabinetno vprašanje. Drugačnja pak je stvar iz stališča parlamentarnih strank. Te imajo pred vsem pred očmi vprašanje glede brambenega zakona in odvisen je sprejem dotičnih predlog od tega, kako da se bode ministerstvo dopolnilo.

O Riegerjevem govoru pravi v **Pragi** izhajajoča „Politika“: „Govor Riegerjev je naredil velik vtis in upljiv tega vtisa kaže se vidno v političnem svetu. Slaba volja „ustavovercev“ in njih silno kričanje dokazuje zadosti, da je dr. Rieger dobro zadel slabosti nasprotnikov, da je spoznal njih Ahilovo peto in brez pomisleka odkril njih taktferije.“

Gledé utrjevanja na južnem **Tirolskem**, ki se zdaj neprenehoma vrši, piše „Pester Lloyd“: „Meja južne Tirolske se zdaj utrjuje s 16 manjšimi in večimi dobro oboroženimi tvrdnicami. Zadnja, ki je bila vršena, je pri Sardaru, ki zapira dolino. Generalmajor vitez Keill vodi na dveh krajih utrjevanjska dela, in sicer na Monte Brione mej Torbole-jem in Rivo, in v dolini Priuč, ki ima svojo važnost zaradi prehodov na Benetsko. Delegacije avstrijske bodo za ta utrjevanja morale dovoliti posebne troške.

Dne 4. t. m. zvečer je imela v **Pestih** **hrvatsko-ogrska** regnkolarna deputacija štiri ure trajajočo sejo. Navzočni so bili Tisza, Szapary, Bedeković in ban hrvatski; dogovarjali so se o kvoti, a niso se mogli zjediniti.

Borovski deželni budget za l. 1880 kaže dohodkov 7 milijonov, troškov pak 6 milijonov, tedaj ostaje 1 milijon goldinarjev. Mej troškovi nahajajo se troški za upravo, pošto, telegraf in za upeljanje katastra, za kateri je 500.000 gld. nastavljenih.

Vnanje države.

Kakor se kaže, bode vendar angleški pritisk na **Turčijo** imel uspeh, ali vedeti se mora, da angleški poslanik Layard dela z vsemi močmi in napenja vse kripje, da bi turški sultan znane „reformne“ vpeljal v malej Aziji, katere bodo pa, ako dovršene, Turčijo tudi v malej Aziji postavile pod angleško jerobstvo. Layard je hodil od Mahmud Nedina do sultana in od sultana romal zopet k Nedim paši, pritiskal in žugal toliko časa, da mu je sultan

óne „reformne“ obliubil. No, s Turčijo takó vsakdo lahko naredi kar hoče, in doktor je Mahmud na krmilu vlade toliko časa tudi ruški upliv v Carigradu nekaj velja, ali Turčija bi na posled vendar morala znati, da Anglija svojih groženj preko berlinskega dogovora in pariške pogodbe ne more izvršiti.

Španski kortesi so se zopet sešli. Kralj jim je naznanil, da se bode oženil. Finančni minister pa je zahteval posebnim zakonom 450.000 tolarjev za civilno listo kraljici, 250.000 letnih dohodkov pa za slučaj, če postane kraljica vdova.

Dopisi.

Iz Gorice 3. novembra. [Izv. dop.]

Dne 25. m. m. je obhajalo tukajšnje društvo „Societá di Ginnastica“ svojo desetletnico. Pri tej priliki je društveni predsednik, odvetnik dr. Nardini, imel nekaj slavnostni govor, katerega je priobčil najprej tukajšnji dopisnik „L' Isonzo“, in koj za njim tržaški „L' Indipendente“ alias „L' Impertinente“, a zadnji ga je tako jasno raztolmačil, da ni bil samo list zaradi tega konfiriran, ampak da je namestništvo za dobro spoznalo, razpustiti društvo, koje se vspenja do vse drugačnih namenov, nego so mu odkazani po društvenih pravilih. Namestništvena naredba je šinila kakor strela iz jasnega v tukajšnje lahonsko-irredentarske kroge, ki so vsled tega strašno poparjeni. Včeraj popóudne ob enej uri je dalo glavarstvo goriško vročiti sekret predsedniku in ob enem zapreti in zapечатiti društvene prostore.

Sicer pa je društvo očividno hiralo, ker je število ulov od leta do leta polemalo, v istej meri pa so mu rasli dolgovi, koji bi je bili najbrže itak v kratkem zadušili. Sploh so se začela ónej stranki, katere kolovodje so ne koliko let zvonec nosili v mestu, bodisi kot gospodarji v mestnem zastopu, bodisi kot vzdrževalci „Ginnastike“, tla pod nogami umikati — na veliko radost lojalnim Goričanom, in teh je hvala Bogu zdatsa večina. Letošnje dopolnilne volitve so jasno pokazale, da so se meščani naveličali vrtoglavnega gospodarstva te ohole svojati; v „Ginnastiki“ se je bilo število udov od ustanovitve do razpusta skrčilo od obilih 600 do 256 in „L' Isonzo“, slaboglasno glasilo te stranke, je, kakor zanesljivo vemo, v tolikih revah, da ne more ni živeti ni umreti. Sic transit gloria mundi! Lepo Gorico zvejo sicer „avstrijsko Nizzo“ a njeno podnebje se vendar nič kaj ne prilega takim

eksotičnim rastlinam, kakršno je irredentarizem.

Vsi sveti so nam prinesli mokre prešče. Oba praznika in tudi danes je do večera neprenehoma lilo; Soča in vse druge vode so strašno narasle. Zlaj pa je burja zmagala nad jugom, sneg je zopet pobelil vse vrhe okolo Gorice, vedri se in mrzla zdrava sapa briie. Da bi tudi v vladnih krogih začela pihati zdrava, če tudi nekoliko ostra sapa, bi pri nas in v vseh južno-mejnih deželah za vselej razgnala óno kugo, katera se je vsled nepravilnosti, nevednosti in popustljivosti prejšnjih vlad tukaj zagnjezdila — na veliko škodo in krivico državi zvestega prebivalstva in slednjič tudi na škodo in sramoto državi.

Z Dunaja, 30. oktobra. [Izv. dopis.]

Predvčeranjem je imela „Slovenija“ zborovanje in na dnevnem redu je bila tudi volitev predsednika in odbora za zimsko poluletje. Prejšnji odbor je natanko razložil družabnikom življenje in stanje našega društva v preteklem poletnem tečaju. Krepko je poudarjal predsednik g. Zavodlal zapuščajoč kurulični stol, kako svrha ima društvo „Slovenija“ in kako jej je delovati, da doseže svoj namen. Polagal je gorko slovenskim vseučiliščnikom na srce, naj podpirajo to važno društvo z vsemi močmi, da bode ono v resnici ognjišče, okolo katerega se zbira slovenska inteligenca dunajskega mesta sebi in predragej domovini na korist. Priporočal je, da naj goji slovenska odrasla mladež vedno vzajemnost z drugimi slovenskimi dijaki, ter gladi tako pot približevanju in slogi mej slovenskimi narodi, ki so do zdaj še jako mrzli jeden proti drugemu. Za novega predsednika se je izvolil po velikej večini g. Radoslav Pukelj, mož ki ima vse lastnosti, katerih je neogibno potreba voditelju udom društva „Slovenije“. Za podpredsednika je izvoljen znani slikar g. Ivan Šubic; za tajnika jurist g. M. Brence; za blagajnika jurist g. J. Gregorič; za arhivarja jurist g. G. Gregorin; za odbornika pa g. J. Škofič in g. D. Majaron. Prepričani smo, da bodedo udje „Slovenije“ zadovoljni popolnoma z delovanjem novega odbora in osobito z novim predsednikom, o katerem upamo, da bode „Slovenijo“ krepko vodil ter jej častno ime, katero je uživala do sedaj v dijaških in družih krogih, ne le ohranil, temveč še utrdil in razširil. V tem semestru napravi naše društvo svečanost slavnemu našemu Kopitarju na čast. V soboto vseh svetnikov dné ponese,

je gospodinja prepirala s popovim slugo, otrokom skrivaj nekoliko srebrnih novčičev in posloviva se od gospodinje, Angelije in cele h.še. Preh hišo najdeva starca suhega in bolnega, kateri naji poprosi v slabej nemščini za miloščino, pripovedujoč nama o mnogobrojnih bitkah, v katerih je on krvavél za cesarja svojega, kar nama je razgalivši vrat in prsi dokazal mnogimi brazgotinami (znamenji od ran). Domačica in Angelija ne razumevši, kaj on govori, mirno sta poslušali, a ko midva odpreva mošnji in njemu podava dar, da ti je s daj zopet videti žene, kako ti zaleti se na siromska starca, psujoča ga in rekoča, da se ne pristoji napadati potnika, katera potrebuje denarjev po svetu, v tujih krajih, kder nij nikogar od njjnega roda in kolena. Ko to vidim in čujem, razigra mi se srce, zažene krv v glavo, in nehoté padajo mi od mila solze niz obraz. Mui narod (pomislim), kako si ti čist, ljubeznjiv, božanstev v svojej pri-

rodnosti! Tako krasnega stvaril te je Bog, a svet te nazivlje barbara, čim si prizadeva, da ti zatare prirojeno dostojnost in obleče tujo obleko, katera se zvunaj blišči, a pod seboj truje srce in goji kače, zlobo strasti in hudobije — izglajeno barbarstvo. Česa ti več treba k sreči, nego da poznaš sebe in narode, kateri so oko o tebe! — Tako se seboj razmišljaje zapustiva družino Damjanovičev. Do go se stala je gospodinja z otroki pred hišo kličoča z nama: „Z Bogom hodita, draga potnika! Povsod bil Bog in sreča z vama!“ in ko jej ozdraviva poslednji „ostanite z Bogom“, in kreneva za hišo popovo, zdelo mi se je, da sem zapustil poslednjikrat rojstveno hišo, da sem videl poslednjikrat skrbno svojo mater in sestro: tako sta se mi priljubili i domačica i Angelija.

Župnik Dražki, gospod Pr., po vse svet-ski oblečen, sprejel naji je uljudno. Ko naj je uzel v sobo, prinesel se je obed, in mi smo

seli za mizo. Pri mizi začel se je pogovor o vsem in vsacem, pa tudi o Slavjanstvu. Gosp. Pr. nij Slavjan učen, nego na svetu se je, (kakor večina od nas) toliko naučil, da óno zaa, česar mu nij treba, in pri tem óno pozabil, česar mu največ treba. Mej tem je nama obečal, da bode v prihodnje z dušo in telom poskrbel preiskujoč narodno življenje svoje črede, in vse je z navdušenjem poslušal, kar sva mu midva pripovedovala o književnosti domačej. No mati njegova (starica do blizu 80 let) živa je knjiga narodnih dragocenosti: pesni, običajev, prislovic itd. A žalbože midva sva samo nekaj izpisala iz te knjige (jaz dve pesni). Mnogo izpusti nij bilo kedaj, kajti je naji čakal najeti voz v Hrastu, a noč v gorah Ukoških, katere sva še danes imela preiti, da dospéva na stan v Novo mesto. Treba torej da hitiva. A da Ti še nekaj povem o tem narodu v obče: o njegovem prebivališču, pokolenju, povestnici, jeziku, običajih itd. (Dalje prih.)

„Slovenija“, kakor vsako leto, in corpore kra-
sen venec se slovensko trobojnica na Kopitar-
jev grob, ki je na št. Markovem pokopališču.
Zadovoljiti se moramo, da skazemo neumrlemu
učenjaku samo s tem svoje spoštovanje, ker
peti ali govoriti na pisateljeve gomili se nam
nikakor ne dovoli.

Goveja kuga.

Prosto ljudstvo si je povsodi precej jed-
nako. Upira se vsakej novotariji in vsakej na-
redbi, katere do dobrega ne umeje v svoji ne-
vednosti. To se žalibog prenuogokrat kaže.
kadar kužne bolezni razsajajo, bodi si mej
ljudmi, bodisi mej živino. Prostak je v taci
slučajih povse fatalist in misli, da se nihče ne
more ubraniti nesreči. Če ti je namenjeno ne
uideš! pravi. Zato neizobraženi ljudje ne-
majo dosti vere, da je moči nevarnost nalaza
zelo zmanjšati. Ravno zaradi tega treba vse-
stranskega poduka in neizmerno bedasto je
tisto nčevno gobe danje, češ, saj nij tako hudo,
pa to vse nij nič, kakor gospodske sitnosti itd.

Mnogo pa je na tem ležeče, da se narod
poučuje na pravi način, zlasti v jeziku narodu
umevnem. Z najboljšimi nemškimi oglasi torej
nij opravičeno na Slovenskem, razen tega pa
je treba stvar razlagati po domače, ne pa
v okornem birokratskem slogu.

Za blagost našega ljudstva tako iskreno
zavzeti državni poslanec gospod Viljem Pfei-
fer, ob enem župan na Krškem, je po na-
šem mnenju res vzgleden tak razglas proboil
svojim občanem. Ker želimo, da bi drugi
naši župani posnemali blagega ročoljuba, ob-
javimo tu omenjeni razglas krškega županstva,
ter priporočamo občinskim načelnikom in na-
rodnjakom sploh, naj skušajo razširiti ga ko-
likor moči, da bode ljudstvo dobilo pravi pojem
o nevarnosti, ki mu žuga in o dolžnostih, ki
jih ima tej nevarnosti v oči.

Razglas se glasi:

„Strašna nesreča zadela je zopet uboge
Dolenjce: v sosednih okrajih prikazala se je
živinska kuga, in žalibog tudi v naši občini
na Lomnem.

Leta 1710. se je prvič pritepla ta kuga
iz Azije v Evropo in je od tega časa ne le
v našem cesarstvu, ampak tudi na Nemškem,
na Francoskem in po drugih deželah več sto
milijonov goveje živine podavila; pred šestimi
leti razsajala je tudi na Kranjskem, kamor
se je bila zanesla s Turškega in Hrvatskega.

Strah in groza je gospodarja, kadar se
bliža goveja kuga — proti tej bolezni nij no-
bednega zdravila.

Hujša je ta bolezen, kakor slaba letina.
Goveja živina je steber, na katerega se na-
slanja gospodarstvo in kmetija; ako se steber
poruši in pogine živina, propade kmetija ter
pride na kant.

Kolikor je dosedaj znano, ta kuga v na-
ših krajih nikoli ne nastane prvotno ali sama
od sebe, ona se le po dotiki zatrosi.
Zato mora vsak gospodar skrbeti, da živina
te bolezni ne naleze. Te bolezni ne za-
trosi samo goved, ki je prišla v dotiko z oku-
ženo živino; raznašajo jo tudi druge domače
živali: mačke, psi, kureti in itd., če pridejo
iz okuženega hleva ali pa v dotiko z okuženo
živino. Tudi vse drugo, kar je od bolne ži-
vine: dlaka, koža, drob, parklji itd., potem
slama, seno in ljudje, ki so bili v dotiki z
bolno živino, raznašajo to bolezen.

Zato je prvi in jedin pripomoček proti
tej groznej bolezni, da gospodar vsako nalez-
ljivost zavrača od svoje govedi, da ima svoj
hlev skrbno zaprt, da zabrani tako vhod v
hlev vsem tujim ljudem, ki imajo z živino
opraviti, kakor živinskim beretavcem in jedna-
kim ljudem; dalje naj ne zahaja ni gospodar,
ni njegova družina v okužene kraje in naj
tudi iz takih krajev ne kupuje ni slame, ni
seni, ni gnoja. Kedor bo svojo živino zvesto
obvaroval pred vsako dotiko s kužnino,
tega hlev bo gotovo kuge obvarovan.

Vsak gospodar naj pa tudi natančno iz-
polnjuje vse ukaze in navedbe cesarske go-
spodske in županstva ter naj tako pripomore,
da se grozna bolezen ne razširi.

Ker nij nobednega zdravila proti kugi,
se pobije vsako okuženo živinčce, pa tudi
vsako drugo še zdravo, če je prislo v dotiko
z bolnim; postava določuje, da mora vsak go-
spodar ob času kužne bolezni nemudoma
naznaniti gospodski, če mu živina zooli,
gospodska pregleda precej živinčce in če je kuga
dokazana, da bolno goved in vso drugo govedo
iz tistega ali sosednjega hleva pobiti, in sicer
zaradi tega, ker proti kugi nij nobednega
zdravila, in zato, da ne bi se bolezen dalje
raznašala po morebiti še zdravej živini, ki se
je kužnine nalezla.

**Postava tukaj skrbi po oče-
tovski za vas: gospodarju pobite
živine se iz cesarske kase izplača
odškodnina v gotovem denarju,
če je o pravem času bolezen na-
znanil gospodski; če je pa to na-
znanilo opustil, ne dobi nobenega
odškodovanja.**

Če pa kedo ne bi spolnjeval ukazov in
naredb gosposkih, ga zadene ostra
kazen 4 mesečnega zapora ali pa
do 500 goldinarjev v denarjih.

To vam županstvo daje na znanje in v
poduk, da boste obvarovali vsake škode.

Županstvo Krško, 5. novembra 1879.*

Poslane.*

Dne 16. septembra sem pri Novej Štifti prevzel
13 pestij visocega, 3 1/2 leta starega doma izrejenega
žrebca, da ga popravim ali kastriram in sicer z ga-
rancijo, da za leto dojam plačam 100 gl. odškodnine,
če žrebec pogine za kastriranjem. Ker je bil ta žre-
bec zelo oster in hudomušen, sta ga dva mojja po-
močnikov tistega dne morala peljati od Nove Štite
v Sodražico in drug dan potem je bil pri meni po-
pravljen. Tretji dan, ko se je pri žrebci prikazoval
ujedanje ali kolika, sem bil primoran na tem ga
tako zdraviti. Kmalu sem spoznal, da so ali kako
tuje reči v črevih prouzročile zaprtje blata, ali pa
da so se zavozljala čreva. Ker sem po gotovih vi-
rih zvedel, da je žrebec o prepeljavanju v Sodražico
vznak na križ pal in se hudo pretresel, sem sumil,
da so čreva zavozljana. Ko šesti dan potem še nič
nij prišlo od žrebca niti ujedanje nij pomehalo, sem
preverjen bil, da bode vse moje prizadevanje brez
uspeha. Res je tudi žrebec po hudih mukah poginil
12. dan po kastriranju. Če bi mi treba opravicevati
se na časti in premoženju, poklical sem okrajna
zdravnika gosp. Zaločarja iz Velikih Lasč in
gosp. Bobka iz Ribnice, da žrebca pregledata.

*) Za plačane inserate priobčene pod tem na-
slovom ne odgovarja uredništvo.

Gospoda! Akoravno vama je znano, da se pri
preiskavi mora postopati previdno, nevtrajno in
vestno, sem vama ipak prej dejal, da bodem poslal
ali po deželnega ali po črnomeljskega okr. živino-
zdravnika, če bi vidva iz osebnih razlogov ne ho-
tela udeleževati se preiskave, z ozirom na vajine
razmere z lastnikom poginolega žrebca. Meni je bilo
le za pošteno in pravilno preiskavo, da se pa ta
nij pravilno vršila, pojasnil bodem v kratkem.

Ko je konja začel kadaver raztelesavati in ko
preteže trebušno mreno, se takoj prikažejo tanka in
debea čreva, in jaz sem zapazil, da so tanka čreva
zavozljana bila na levi strani nad trebušno mreno.
Na to sem tudi takoj opomnil rekoč: Poglejta go-
spoda, čreva so zavozljana! A kdo se je za čreva
kaj brigal, ukazala sta konjaču, naj čreva tanka in
debea, vrže ven iz trupla, pogledala sta jih enkrat
gor in dol in ob kratkem rekla: „Durchgehends
starke Gedärmentindung.“ Za Boga! misli sem si
take preiskave nijsem še videl, akoravno sem uže
mnogokrat bil navzčen pri uradnih preiskavih in
tudi c. kr. sodnijam služil za izvedenca. Ko sta skle-
mila preiskavanje sem zahteval, da mi ali ustmeno
ali pisмено naznanita uspeh preiskave. In vidva
sta mi na to dejala: „Kastriranje je bilo dobro in
lepo, uzrok smrti je samo — vnetje črev.“ Jaz
vprašam: „Kaj pa je bil uzrok vnetja črev?“ Ali
njista videla da so bila čreva zavozljana? Vi gosp.
Zaločar ste odgovorili: Jaz sem videl, da so se
čreva tam skupaj sprijela, pa to je bilo od vnetja
črev, saj se nama obadva smilita, vi in lastnik, na-
redita me s soboj kar hočeta, pa če se bosta z lepa
menila, bodem jaz prav malo računal; če se bosta
pa tožila, potem ...“

Kaj mi je po takem misliti o vajinem preiska-
vanju? Vprašam: Sta-li preiskavala režo, mošujo,
žiljak in semenske vrvice? Sta-li preiskavala vnetje
črev, uzrok vnetja in njega nasledke? Dejan ste
g. Zaločar, da so se čreva zaradi tega skupaj
sprijela, ker so bila vnetja. Nij-li to velika pomota
od vas? Jaz mislim da se le čreva morejo vneti od
zavozljanja, ne pa zavozljati se od vnetja! Ali nijste
razumeli te reči, ali je nijste hoteli razumeti?

Pa zakaj se vam smiliva jaz in lastnik žrebca?
Usmilenja sva sicer res vredna in g. lastnik naj
se vam sam zahvali, ali kaj to pomeni zame? Ali
pripoznate s tem, da je vaše preiskavanje zame
žalostno? Pravica ne treba usmilenja, če sta pre-
iskavana pravilno, čemu se vam smilim? Nadalje me
je močno razžalilo, da ste mi vi, g. Zaločar, očitali
da ne znam bolnega blaga preiskavati. Zakaj da
sem popravljal bolnega žrebca, zakaj nijsem zdravil
vnetja črev! G. Zaločar, tu ste spet preveč zničili!
Zmrom sem pripravljen drugim gospodom, kakor
ste pa vi, dokazati, kako se preiskuje bolna živina,
kako zdravlja vnetje črev. Pripravljen sem postop-
iti se preskušnje, teoretične in praktične in zdrav-
ljenji vnanjih in notranjih bolezni. Na prvo vpra-
šanje odgovorjam: živina zna včasih dva in več dnij
uže bolezen v sebi vcepljeno imeti, bodisi na ta ali
drug način, ne da bi se kakšna znamenja bolezni
kazala.

Iz tega je lahko sprevideti, če ima človek ko-
ličkaj pojma o zdravilstvu, da je včasih prav mogoče
prezreti bolezen; na drugo vprašanje pa dostavim:
gde vnetja črev pri imenovanem žrebci sem se do-
sti trudil in vse storil, kar je bilo v zdravniške moči
še potem, ko sem sprevidel, da je vse moje priza-
devanje zastonj. To pa mora vsak zkušeni zdrav-
nik pripoznati, da vnetje zavozljanj črev nij lahko
zdraviti, drugače tam kjer je moč po kirurškiem po-
stu kaj storiti, kakor se to v taci slučajih pri
goveji živini večkrat doseže, po tem še le pomorejo
uruga zdravila in dijeta. Vsako zavozljanje črev pa
napravi zaprtje blata in vnetje, to oboje pa —
smrt. Po takem je bilo tukaj mogoče konstatirati
samo nesrečno naključje, namreč: zavozljanje črev
in tega naravne nasledke, nikakor pa nij šlo trditi,
da je bilo kastriranje uzrok vnetju črev.

Za naprej vama, gospoda, svetujem, da se, če-
ravno sta oba spoštovana zdravnika, nikdar ne ude-
ležita živinozdravniških preiskav, posebno v pravi-
dlih zadevah ne, za to ker sem sprevidel, da se vi-
dva sramujeta taci preiskav; če se pa kdo bodisi
zdravnik ali obrtnik sramuje svojega posla, mu nij
lahko moč pravilno izpeljati naloga, ki mu je izro-
čen, in baš tu če je treba, dokažem sodnijsko, da
se gori imenovana preiskava nij vršila pravilno.

Vama ostanem v vednej prijaznosti

J. Drobnic,

(519) posestnik, kovač in živino-
zdravniški pomočnik.

V Sodražici 31. oktobra 1879.

5. novembra:

Pri Mestnem Mestl iz
Grada. — Brukner iz Du-
naja. — Anken iz Kranja.
— Dolenc iz Slapa.

Pri Mestnem Peterka
iz Dunaja. — Schmekles iz
Kočevja. — Globočnik iz
Železnikov. — Berck, Pohl
iz Dunaja.

Pri bavarskem dvo-
ra: Cadero iz Trsta. —
Franceschi iz Siska. — Ka-
lin iz Dolenjskega.

Prodaja skupne zaloge blaga.

Iz konkurzne mase firma Fran Zottmann in Gril v Ljubljani se
bode cela

zaloga kramarskega blaga,

ki je na 4185 gold. sodnijsko cenjena, skupno prodala, in se znajo ponudbe
pisмено do 10. novembra t. l. na oskrbnika dr. Fran Munda v Ljub-
ljani poslati, pri katerem se zapisnik in po njem tudi zaloga sama zna pregledati.

Cez ponudbe bode oskrbnistvo določilo in ako se pogodba sklene, se
ima kupnina gotovo plačati, vendar zna oskrbnistvo pri zadostilnem varstvu
plačilo tudi na obroke dopustiti. (516—3)

Oskrbnistvo Fran Zottmann in Grilove konkurzne mase.

Lastnina in tisk „Narodne tiskarne“.

Izdatelj in urednik Makso Armič.